

Кучерявый В.А., Дудын Р.Б., Левусь Т.М. Теоретические аспекты реконструкции парка Перени в городе Виноградове Закарпатской области

Исследована территория дворцово-паркового комплекса площадью около 8 га. Рассмотрено современное состояние насаждений, установлен видовой состав и освещены проблемы планировочной структуры парка. Подеревной инвентаризацией было учтено 1490 деревьев и нанесено на опорный план. Видовая структура парка включает 40 видов и форм растений. По результатам санитарной оценки древостоя рекомендовано вырубить 265 деревьев. Разработано функциональное зонирование территории с выделением четырех зон, устройство детской площадки, реконструкция дорожно-тропичной сети и обогащение ассортимента декоративных растений введением 36 новых видов.

Ключевые слова: парк, дворец, насаждение, видовой состав, функциональное зонирование, реконструкция.

Kucheryavy V.P., Dudyn R.B., Levus T.M. Some Theoretical Aspects of the Reconstruction of Pereni park in Vinogradov (Zakarpattya region)

The area of the palace and park complex area of about 8 hectares is explored. The current state of the plantations and the species composition are studied. The problems of the urban design of the park are highlighted. 1,490 trees are counted and deposited on a support plan by an inventory. The specific structure of the park includes 40 species and plant forms. As a result of stand health assessment it is recommended to cut down 265 trees. The functional zoning defined the four zones, installation of a playground, reconstruction of a road network and enrichment the range of ornamentals introduction of 36 new species.

Key words: park, palace, plants, species composition, functional zoning, reconstruction.

УДК 581.9(477.8) Проф. В.М. Черняк, д-р біол. наук – Білоцерківський НАУ

НАУКОВІ ОСНОВИ ЛІСОІНТРОДУКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ВОЛИНО-ПОДІЛЛІ У КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

На території Волино-Поділля за 450-500 років інтродуковано та оптимізовано 781 вид з генетично споріднених шести флористичних областей: Циркумбореальної, Східноазійської, Атлантико-Північноамериканської, Скелястих гір, Середземноморської, Ірано-Туранської. Раціональному використанню сучасної культивованої дендрофлори району дослідження необхідно надати цілеспрямованого напрямку, а саме в лісовому господарстві. Регіон вельми насичений інтродукованими видами деревних хвойних рослин, зокрема: модрина європейської, сибірської, японської – 13162 га, псевдосуги Мензиса – 384,4 га; листяних – 187,3 га. Оптимізація лісових культурфітоценозів Волино-Поділля перспективними інтродуцентами можлива лише тоді, коли вони мають переваги за аборигенними видами у швидкості росту, стійкості до ураження хворобами і пошкодження шкідниками, якості деревини та іншими виробничими параметрами. Дослідженнями встановлено, що на Волино-Поділля виявлено та підібрано цінний генотип інтродуцентів для створення і використання лісових культур. Також необхідно вводити нові інтродуковані культури, які довели свою перспективність у ботанічних садах, лісових дендраріях, лісових культурах.

Ключові слова: лісове господарство, дерева, кущі, сосна, модрина, псевдотсуга, дуб.

Україна на сьогодні є однією із флористично найбагатших країн помірного поясу Європи. У природній флорі України налічується 4523 види судинних рослин [23], зокрема в регіоні Волино-Поділля – 1893 види [1]. Для порівняння у флорі Франції – 4500, Болгарії – 3560, Румунії – 3500, Чехії – 3100, Німеччини – 2667 видів судинних рослин [30]. У природній дендрофлорі України

налічується 504 види дерев і кущів, на Волино-Поділля – 120 видів [1]. За час інтродукції – від трипільських часів, в античний період, Середньовіччя, в новоісторичні часи й до наших днів, було інтродуковано 2491 вид та 715 форм і культиварів дерев, кущів та ліан. Разом із видами природної дендрофлори України це становить 3710 таксонів, форм, культиварів та сортів.

На території Волино-Поділля за тривалий період інтродукції та акліматизації з найдавніших часів до наших днів інтродуковано 781 вид. Разом із видами природної дендрофлори Волино-Поділля це становить 902 видових таксонів [26, 27]. Інтродукція рослин – один із важливих компонентів людської діяльності й істотне джерело прогресу національного господарства. Історія формування осередків культивованої дендрофлори на Волино-Поділля налічує близько 500 років.

У нашій країні широкого розвитку набули різні підходи до підбору вихідного матеріалу та оцінки результатів інтродукції. Сюди належать: порівняльний аналіз кліматичних і еколого-географічних умов природного ареалу рослин і місць запланованого інтродукційного випробування, еколого-історичний аналіз, флорогенетичний і культурно-історичний, метод родових комплексів, числова оцінка результатів інтродукції [13-20]. У зв'язку з розвитком популяційних досліджень починають набувати значення праці, пов'язані з підбором вихідного матеріалу на рівні популяцій.

В інтродукції деревних рослин на території Волино-Поділля, насамперед, ми маємо справу з видами таких генетично споріднених флористичних областей як Циркумбореальна, Східноазійська, Атлантико-Північноамериканська, Скелястих гір, Середземноморська, Ірано-Туранська. На Волино-Поділля із названих вище областей інтродуковано 77,6 % видового складу дерев, кущів, які є у колекціях, озелененні, лісових культурах. Інтродукційна робота нерозривно пов'язана з проблемою "організм – середовище", яка вирішується першочергово на макроеволюційному, а потім – мікроеволюційному рівнях. Відповідно до цього, здійснюється підхід до розв'язання завдань з використання та збагачення шляхом інтродукції генетичних ресурсів найперспективніших деревних порід.

Регіон Волино-Поділля у сучасних межах, прийнятих за К.І. Гренчуком [4-7], В.Г. Бондарчуком [2], П.Н. Цисем [24-25], Ю.Л. Грубріним [8] характеризується малою кількістю хвойних в їхньому природному флористичному складі. На Волино-Поділля поширені представники родів *Juniperus* L., *Larix* Mill., *Picea* A. Dietr., *Pinus* L., *Ephedra* L. Із загальної кількості хвойних (181 вид), інтродукованих в Україні, на Волино-Поділля зростає 89 видів.

Проблема інтродукції рослин значною мірою є екологічною проблемою. Екологічна оцінка необхідна для визначення шляхів інтродукції рослин на основі їх вимог до умов існування. Але вивчення цих умов ще не повністю визначає екологічні вимоги рослин, їх амплітуду. Ці вимоги формувалися у процесі історичного розвитку рослин, а тому не екологічний, а еколого-історичний аналіз дає змогу встановити шляхи складання спадкової основи рослин як вимоги рослин до умов існування та встановити шляхи його інтродукції.

До історичного аналізу в такому розумінні інтродуктори звертаються в тих випадках, коли виникає необхідність пояснити неадекватність реакції інтро-

дуцента у разі поселення на іншу територію, тобто у випадках видимого порушення еколого-географічної закономірності. Ця реакція може бути в ряді випадків реверсією біоритму, котрий існував в анцестральних формах інтродуцентів у минулому і лежав в основі фізіолого-біохімічних процесів, які підвищують специфічну стійкість і тією чи іншою мірою втрачену видом у процесі становлення.

Раціональному використанню наявної дендрофлори Волино-Поділля та її подальшому поліпшенню шляхом інтродукції необхідно надати цілеспрямованого характеру. Одним із напрямів використання сучасної культивованої дендрофлори Волино-Поділля є лісове господарство. Близько половини площ лісових масивів України займають штучні насадження, що зумовлюють виникнення і подальше формування лісових культурофітоценозів. Виходячи з цього, оптимізація лісових культурофітоценозів набуває пріоритетного значення в лісовому господарстві України і, зокрема, Волино-Поділля.

Доцільність ширшого використання можливостей лісової інтродукції не викликає заперечень. Суть у тому, наскільки значними мають бути її роль і місце у розвитку лісового господарства України і Волино-Поділля зокрема. Одночасно постає важливе питання щодо наукових основ лісоінтродукційної діяльності, оскільки впровадження до складу лісових культур інтродуцентів пов'язане з необхідністю вирішення низки питань практичного та теоретичного характеру. При цьому саме останні мають вирішуватися у першу чергу. Так, актуальним є питання добору вихідного матеріалу для інтродукції, оцінки перспективності інтродуцента в умовах інтродукції, характеру та ступеня його впливу на автохтонні компоненти природного середовища тощо.

Потреби лісового господарства ставлять до інтродуцентів підвищені вимоги, насамперед, щодо їх господарсько цінних якостей. Вони мають переважати аборигенні види у швидкості росту, стійкістю до ураження хворобами і до пошкодження шкідниками, якістю деревини та іншими виробничими параметрами. На території Волино-Поділля набуто практичного досвіду введення перспективних інтродуцентів у лісові культури та теоретичні узагальнення ряду вчених щодо перспективних інгредієнтів регіону досліджень, а саме: С.А. Генсірук, Я.В. Коваль [3], А.В. Гурський, Г.В. Домбровінський [11], А.А. Калініченко [12], І.Я. Олійник [21], Б.К. Термена, С.Г. Литвиненко [22], В.М. Черняк, Б.Р. Пилявський [28], В.М. Черняк, Й.М. Свинко, Т.Б. Грифим'як [29] та інші.

Ліси Волино-Поділля внаслідок впливу в минулому льодовика та зокрема останнього плейстоценового зледеніння, зазнали істотних змін. Унаслідок зледеніння з лісів зникли лісоутворюючі види із родів *Tsuga*, *Pseudotsuga*, *Thuja*, *Carya*, *Juglans*, *Pterokaria*, *Zelkova*, *Magnolia*, *Liriodendron*, *Celtis* та інші. На користь перспективності їх репатріації на Волино-Поділля свідчить успіх їх інтродукції в ботанічних садах, дендраріях, старовинних парках.

Територія Волино-Поділля належить до західного лісостепового лісоінтродукційного району. Загальна площа, вкрита лісом держлісфонду, в межах району нашого дослідження перевищує 650 тис. га – 11 % лісів держлісфонду України. Регіон вельми насичений інтродукованими видами деревних хвойних рослин, що пов'язано як із сприятливими природними умовами, так і з історичними чинниками, які були зазначені вище.

Велику цінність у науковому і господарському аспектах становлять насадження Суразької лісової дачі Тернопільської області. Тут вперше в лісові культури у 1914 р. було введено модрина європейська на площі 830 га з участю при цьому дуба, ялини, ясена. Запас деревини на окремих лісах Суразької лісової дачі у 70-річному віці становить 400-500 м³/га. Тому введення модрини європейської в лісові культури сприяє значному підвищенню продуктивності лісових масивів, дає змогу раціональніше використовувати землі лісового фонду. Прикладом вдалого створення високопродуктивних насаджень з участю модрини європейської є ділянки лісових культур у Почаївському лісництві Кременецького держлісгоспу у кварталі 9, виділ 4, на площі 1,1 га. Склад 5МЗДз1Гз1Бк+Б, вік 44 роки, середня висота 19 м, середній діаметр 22 см, запас – 300 м³/га. У Суразькому лісництві у кварталі 116 виділ 6 на площі 5,3 га, склад 6МЗДз1Гз, вік 81 рік, середня висота 32 м, середній діаметр 40 см, запас 500 м³/га.

Дослідження засвідчують наявність інтродуцентів у кожному лісництві Волино-Поділля. Найпоширенішими із цих видів у межах регіону є модрина європейська, насадження якої зафіксовані у 102 лісництвах на більш ніж 3000 ділянках загальною площею 11,5 тис. га. Друге місце за обсягами впровадження (473 га) посідає модрина сибірська. Насадження, в яких присутні ці два види, займають 90,8 % площі культур з участю всіх облікованих екзотів.

Насадження модрини японської виявлено у чотирьох лісництвах Львівської обл.: Романівському – 19 ділянок (86,8 га), Старосільському – 1 ділянка (172 га), Басівському – 7 ділянок (24,6 га), та Липнівському – 106 ділянок (76 га). Ці насадження є цікавим об'єктом для лісівничо-інтродукційних досліджень та доброю насінневою базою для ширшого випробування цього цінного виду. Із зібраних описів можна зробити висновок, що для насаджень модрини вологі умови є сприятливішими, ніж свіжі.

Багаторічні комплексні дослідження культур модрини японської І.Я. Олійник [21] незаперечно доводять її значну перевагу над іншими видами модрин. Продуктивність чистих культур модрини у сугрудкових типах лісу у віці 25-30 років досягає 600 м³/га. Високою продуктивністю модрина японська характеризується і у суборових типах лісу. Її деревина за комплексом фізико-механічних та інших показників належить до найцінніших порід. При цьому модрина японська є стійкою до пошкодження шкідниками і ураження хворобами та інших чинників біотичного та абіотичного характеру.

За останні 50 років на Поділлі набуто чималого досвіду вирощування в лісових культурах псевдотсуги Мензиса. Так, загальна площа культур з участю псевдотсуги Мензиса становить 384,4 га, з них близько 70 % припадає на насадження, в яких участь цієї породи не перевищує 10 %. 80 % насаджень з участю псевдотсуги Мензиса сконцентровано в межах Тернопільської обл., найбільше – 241,2 га – у Тернопільському держлісгоспі, зокрема у Буданівському лісництві – 87,7 га, Мшанецькому – 45,4 га. Значна частина (83 %) – це насадження у віці 45-50 років. Участь у них псевдотсуги Мензисової невелика. Ці насадження становлять велику наукову цінність, оскільки є дуже різноманітними за своїм складом і включають різні види – як аборигенні, так і інтродуковані.

Неоднозначною є думка дослідників і виробників щодо перспективності лісгосподарського використання сосни Веймутова. Прихильники впровадження в лісові культури цієї високопродуктивної та технічно цінної породи наводять аргументовані застереження, які ґрунтуються на її масовому ураженні фітопатогенами та ентомошкідниками, насамперед *Cronartium ribicola* Fisch. J.C. Небезпечність цього захворювання можна спостерігати у Білокриницькому дендропарку Тернопільської обл., але в Більче-Золотецькому та Суразькому парках Тернопільської обл. трапляються екземпляри сосни Веймутова, які зовсім не уражуються названими вище фітопатогенами. Ці дерева можуть бути плюсовими об'єктами для збирання насіння.

У 23 об'єктах Волино-Поділля виявлено та підібрано цінний генофонд інтродуцента з Південно-Західної Європи – сосни чорної (австрійської) – *Pinus nigra Arn.* Вказані особини цього виду дуже добре зарекомендували себе в озелененні, лісовому господарстві, захисному лісорозведенні. Разом з тим заготівля її насіння та вирощування садивного матеріалу лісгосподарськими підприємствами здійснюються ще в незначній кількості.

З інших видів сосен, які відомі на Волино-Поділлі в лісівничих дендраріях, ботанічних садах, варто виділити сосни жовту, орегонську (*Pinus ponderosa*, Dougl. ex Laws) Банкса (*P. banksiana* Lamb.), жорстку (*P. rigida* Mill.). Не ставлячи за мету перелік позитивних та негативних якостей кожного з цих видів, відзначимо, що всі вони заслуговують на увагу як цінні види для впровадження в лісове господарство.

Щоб підвищувати продуктивність місцевих лісів, на Волино-Поділлі необхідно створювати лісові культури з участю названих вище екзотів, а також вводити перспективні *Pinus koraiensis* Sieb. et Zuss. – сосну кедрову корейську (маньчжурську кедрову сосну), *Pinus sibirica* Du Tour – сосну кедрову сибірську, *Larix polonica* Racib. – модрину польську, *Picea pungens* Engelm. – ялину колючу, *Picea omorica* (Panc.) Ругсуне – ялину сербську, *Picea engelmanni* Engelm. – ялину Енгельмана, *Abies concolor* Lindl. et Gorg. – ялицю одноколірну.

На Волино-Поділлі з 1950-х років у лісові культури почали вводити екзотичні листяні види (табл.). Так, у 1953 р. в районі Кременецьких гір почали впроваджувати дуб червоний (*Quercus rubra* L.) на площі 61,3 га. Цей вид росте швидше, ніж місцеві види, і у віці 12 років запас деревини на 3-4 м³/га більший, ніж у дуба звичайного у 33 роки [29].

Названа порода набула значного поширення в лісових культурах Волино-Поділля, і нерідко вводиться в умовах корінних дібров та бучин. У вказаних умовах дуб червоний, на відміну від дуба звичайного, успішно витримує конкуренцію хвойних порід і здатний до нагромадження значних запасів цінної деревини. Хоча останнім часом у наукових колах відбувається наукова суперечка щодо цього виду. Деревина, яка заготовлюється під час рубки, йде на експорт.

Особливої уваги заслуговує впровадження у лісові культури й успішне створення промислових плантацій горіхових, а саме горіхів чорного, грецького та маньчжурського, а також ліщини великої, хоча особливої уваги заслуговує горіх чорний. Значний науковий і практичний інтерес становить введення у лісові культури куштових порід. Так, за 1970-1975 рр. у районі Кременецьких гір ство-

рено цінні плантації аронії чорноплодної на площі 21,9 га, лимонника китайського – 3 га тощо. У відновленні букових лісів необхідно максимально використовувати насіння із місцевих природних популяцій розтоцького, опільського, подільського буків, які краще пристосовані до конкретних умов своїх територій.

Табл. Інтродуценти в лісових культурах широколистяних порід у районі Кременецьких гір, га

Види інтродуцентів	Рік створення культури	Лісництво							Разом
		Кременецьке	Суразьке	Забарівське	Почаївське	Волинське	Білокриницьке	Вишнівське	
Аронія чорноплода	1976	4	–	2	1	11,4	3,5	–	21,9
Бархат амурський	1953	–	–	–	0,2	–	–	1,5	1,7
Гледичія звичайна	1970	–	1	–	–	–	–	–	1
Дуб червоний	1953	–	–	–	61,3	–	–	–	61,3
Карагана деревоподібна	1951	–	2	–	–	1,5	2	–	5,5
Ліщина велика	1975	–	–	–	4	–	–	–	4
Лимонник китайський	1981	–	–	–	3	–	–	–	3
Горіх грецький	1975	1,9	1,5	2	17	4,5	–	–	26,9
Горіх маньчжурський	1975	–	–	–	0,5	–	–	–	0,5
Горіх чорний	1975	–	–	–	1,5	–	–	–	1,5
Пухироплідник калинолистий	1970	10	4	–	–	15	–	–	29
Робінія звичайна	1951	6	–	–	–	25	–	–	31
Разом		21,9	8,5	4	88,5	57,4	5,5	1,5	187,3

Варто також більше приділяти уваги створенню протиерозійних лісонасаджень по ярах, балках і на пісках. Там, де схили балок не розмиваються, їхне дно рекомендують використовувати під посіви трав на сіно та впорядкований випас. Однією з важливих особливостей утворення насаджень у балках та ярах є можливість застосування плодкових дерев як високорослих, так і видів середнього та, навіть, і низького росту. Крім того, на схилах балок і ярів чистими плантаціями рекомендують висаджувати робінію звичайну, дерен, скумпію, терен.

Висновок. Встановлено, що у природно-історичних умовах Волино-Поділля зібраний генофонд культивованої дендрофлори характеризується великою систематичною різноманітністю: 781 вид, 61 різновидів, 381 форма, 42 гібриди, 67 сортів, з них хвойні становлять 88 видів, 1 різновид, 55 форм, 11 гібрид.

Виявлено, що хвойні екзоти вперше введені в лісові культури на Волино-Поділлі у 1914 р., а листяні – у 1951-1955 рр. Нині у лісових культурах зростають близько 8900 га з участю перспективних екзотів. Доведено, що з метою підвищення продуктивності лісів на Волино-Поділлі потрібно створювати лісові культури з участю названих вище перспективних екзотів.

Використання культивованої дендрофлори в умовах Волино-Поділля повинно йти шляхом впровадження малопоширених, але цінних видів, які вже довели свою стійкість і виявили цінні господарські ознаки для лісових культур і фітомеліорації.

Література

1. Заверуха Б.В. Флора Волино-Подолліи и ее генезис / Б.В. Заверуха. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1985. – 192 с.
2. Бондарчук В.Г. Геоморфологія УРСР / В.Г. Бондарчук. – К. : Вид-во "Рад. шк.", 1949. – 240 с.
3. Генсірук С.А. Лісові ресурси Української РСР та їх використання / С.А. Генсірук, Я.В. Коваль // Рослинні ресурси України, їх вивчення та раціональне використання : зб. наук. праць. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1973. – С. 29-33.
4. Геренчук К.И. Подольские Товтры (геоморфологический очерк) / К.И. Геренчук // Издательство Всесоюзного географического общества. – Л., 1949. – Е. 81, вып. 5. – С. 227-236.
5. Геренчук К.И. Природно-географічний поділ Львівського та Подільського економічних районів / К.И. Геренчук та ін. – Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1964. – 221 с.
6. Геренчук К.И. Область Расточья и Ополья. Западно-Подольская область. – Сер.: 7 Физико-географическое районирование Украинской ССР / К.И. Геренчук. – К. : Изд-во Киев. ун-та, 1968 а. – С. 187-198.
7. Геренчук К.И. Западно-Подольская область / К.И. Геренчук // Физико-географическое районирование Украинской ССР : сб. науч. тр. – К. : Изд-во Киев. ун-та, 1968 б. – С. 173-198.
8. Губрин Ю.Л. Геоморфологическое районирование Украина и Молдавия / Ю.Л. Губрин. – М. : Изд-во "Наука", 1972. – С. 62-68.
9. Гурский А.В. Основные итоги интродукции древесных растений у СССР / А.В. Гурский. – М.-Л. : Гослесбумиздат, 1950. – 66 с.
10. Гурский А.В. Основные итоги интродукции древесных растений у СРСР / А.В. Гурский. – М.-Л. : Изд-во АН СССР, 1957. – 303 с.
11. Дубровінський Г.В. Історична довідка / Г.В. Дубровінський // Суразька лісова дача. – Львів : Вид-во "Каменяр", 1973. – С. 9-10.
12. Калиниченко А.А. Итоги и перспективы интродукции дендрофлоры Дальнего Востока на Украину : дис... канд. с.-х. наук: спец. 06.03.01 / А.А. Калиниченко. – К., 1969. – 228 с.
13. Культиасов М.В. Эколого-исторический метод в интродукции растений / М.В. Культиасов // Бюллетень Главного ботанического сада АН СССР. – 1953. – Вып. 15. – С. 24-40.
14. Культиасов М.В. Эколого-исторический метод и его значение в теории и практике интродукции растений / М.В. Культиасов // Известия АН СССР. – Сер.: Биология. – 1958. – № 3. – С. 257-270.
15. Кормилицын А.М. Ботанико-географические закономерности в интродукции деревьев и кустарников на Южном берегу Крыма / А.М. Кормилицын // 150 лет Никитскому ботаническому саду. – 1957. – № 3/4. – С. 29-32.
16. Кормилицын А.М. Ботанико-географические закономерности в интродукции деревьев и кустарников на юге СССР / А.М. Кормилицын // 150 лет Никитскому ботаническому саду. – М. : Изд-во "Колос", 1964. – С. 37-56.
17. Кормилицын А.М. Генетическое родство как основа подбора древесных растений для интродукции и селекции / А.М. Кормилицын // Труды Государственного Никитского ботанического сада. – Симферополь : Изд-во "Таврида", 1969. – С. 145-164.
18. Кормилицын А.М. Флорогенетический принцип подбора исходного материала древесных растений / А.М. Кормилицын // Труды Государственного Никитского ботанического сада. – Симферополь : Изд-во "Таврида", 1969. – С. 145-164.
19. Лапин П.И. Теория и практика интродукции древесных растений у средней полосе Европейской части СССР / П.И. Лапин // Бюллетень Государственного Никитского ботанического сада. – 1971. – Вып. 81. – С. 60-69.
20. Лапин П.И. Оценка перспективности интродукции древесных растений по данным визуальных наблюдений / П.И. Лапин, С.В. Сиднева. – М. : Изд-во Главн. бот. сада АН СССР, 1973. – С. 7-76.
21. Олійник І.Я. Роль старовинних парків у поширенні модрини японської в лісових насадженнях на заході України / І.Я. Олійник // Старовинні парки і проблеми їх збереження : зб. наук. праць. – Умань, 1996. – С. 103.
22. Термена Б.К. Північноамериканські деревні інтродуценти у парках Північної Буковини / Б.К. Термена, С.Г. Литвиненко // Старовинні парки і проблеми їх збереження : зб. наук. праць. – Умань, 1996. – С. 145.
23. Флора УРСР. – К. : Вид-во АН УРСР, 1940-1962. – Т. 2-11; 1965.

24. Цысь П.Н. Схема геоморфологического районирования западных областей Украины / П.Н. Цысь // Географическое Общество Львовского университета. – 1951. – Вып. 1. – С. 11-62.
25. Цысь П.Н. Геоморфологія УРСР / П.Н. Цысь. – К. : Вид-во "Рад. шк.", 1962. – 224 с.
26. Черняк В.М. Підсумки інтродукції листяних на Волино-Поділлі України / В.М. Черняк // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. – Сер.: Біологія. – 2000, а. – № 1(8). – С. 9-17.
27. Черняк В.М. Підсумки інтродукції хвойних на Волино-Поділлі України / В.М. Черняк // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. – Сер.: Біологія. – 2000, б. – № 3(10). – С. 10-17.
28. Черняк В.М. Використання перспективних екзотів у лісових культурах району Кременецьких гір / В.М. Черняк, Б.Р. Пилявський // Охорона, вивчення і збагачення рослинного світу. – К. : Вид-во "Либідь", 1991. – № 8. – С. 34-39.
29. Черняк В.М. Використання перспективних екзотів у лісових культурах Поділля / В.М. Черняк, Й.М. Свинко, Т.Б. Трофім'як // Проблеми охорони природи і відтворення природо-ресурсного потенціалу Західного Поділля. – Тернопіль, 1990. – С. 64-66.
30. Gedi G. Illustrierte Flora von Mitteleuropa / G. Gedi. – 1924-1926. – Vol. IV. – Pp. 2; Vol. – Pp. 1-2.

Черняк В.М. Научные основы лесоинтродукционной деятельности на Волино-Подолье в контексте мировых тенденций развития лесного хозяйства

На территории Волино-Подолья за 450-500 лет интродуцировано и оптимизировано 781 вид генетически породных 6 флористических областей: Циркумбореальной, Восточноазиатской, Атлантико-Североамериканской, Скалистых гор, Средиземноморской, Ирано-Туранской. Рациональному использованию современной культивируемой дендрофлоры района исследования необходимо придать целенаправленное направление, а именно в лесном хозяйстве. Регион весьма насыщен интродуцированными видами древесных хвойных растений, а именно: лиственницы европейской, сибирской, японской – 13162 га, псевдотсуги Мензиса – 384,4 га; лиственных – 187,3 га. Оптимизация лесных культурфитоценозов Волино-Подолья перспективными интродуцентами возможна только тогда, когда они имеют преимущества перед аборигенными видами относительно скорости роста, стойкости к поражению болезнями и повреждению вредителями, качеству древесины и другим производственным параметрам. Исследованиями установлено, что лесниками Волино-Подолья выявлен и подобран ценный генофонд интродуцентов для создания и использования лесных культур. Также необходимо вводить новые интродуцированные культуры, которые доказали свою перспективность в ботанических садах, лесных дендрариях, лесных культурах.

Ключевые слова: лесное хозяйство, деревья, кусты, сосна, лиственница, псевдотсуга, дуб.

Chernyak V.M. Scientific Foundation of Forest Introduction Activity in Volyn-Podillya in the Context of World Forestry Development Trends

On the Volyn-Podillya territory during 450-500 years 781 species 3 genetical family 6 floristic areas were introduced and optimized: Circumboreal, East Asiatic, Atlantic-North American, Rock mountains, Mediterranean, Irani-Turans. The purposeful direction is to be given to rational use of modern cultivated dendroflora of the research district, namely in forestry. The region is strongly saturated with introduced species of arboreal coniferous plants, in particular European, Siberian, Japanese larch, – 13162 hectares, pseudodithering of Menzisa – 384.4 hectares; foliage – 187.3 hectares. Optimization of phytocenosis forest cultures of Volin-Podillya by perspective introducents is possible only when they have advantages in growth speed, tolerance of pests and diseases, quality of wood and other production parameters over indigenous species. Forestry experts of Volyn - Podillya found out and selected the valuable gene pool of introducents for I creation and use of forest cultures. New perspective cultures, that proved their perspectives in botanical gardens, forest arboretums, forest cultures, are necessary to be applied.

Key words: forestry, species, trees, bushes, pine, larch, oak.